

СТАНОВИЩЕ

за дисертация на тема "Ученият като читател: случаят Тодор Боров"
за присъждане на образователната и научна степен "доктор" по професионално
направление 3.5. - Обществени комуникации и информационни науки
(книгознание, библиотекознание, библиография),
подготвен от Огняна Вълкова Вълкова, редовна докторантка към катедра
"Библиотекознание, научна информация, културна политика", Философски
факултет на Софийски университет "Св. Климент Охридски"

Работата на Огняна Вълкова се занимава с интересна и почти неизследвана в българската история на книгата тема, а именно с фигурата на учения-читател. Има ли текстът значение, независимо от неговите читатели? Възможно ли е да разберем четенето на една личност без да сме реконструирали поне част от социалния контекст на четенето? Как читателите като цяло и учените в частност създават смисъл от писмените знаци върху печатните страници и как техният читателски опит влияе върху обществото и науката? Откога съществува историческият тип на учения-читател и как „учеността,” т.е. „усвоеното от чуждите книги богатство на чуждия опит” (Лесинг) се отразява върху самия акт на четенето? Как изобилието от литература изправя учения пред необходимостта да познава книжнината в целия ѝ обем и е ли ученият „читател по принуда”? Това са част от въпросите, на които съвременната история на четенето се опитва да намери отговор. С някои от тях се занимава и дисертацията на Огняна Вълкова.

Дисертацията използва архивни и вторични материали: личният документален архивен фонд на Тодор Боров, съхраняван в БИА към НБКМ-София, публикации на български и чужди изследователи на книгата и четенето, най-вече на български, английски и френски език, както теоретични, така и емпирични; книжовния фонд на личната библиотека на учения.

В *увода* Вълкова дефинира ясно целта и обекта на своето изследване, спира се на използваните първични и вторични източници, очертава структурата на работата.

Първа глава на дисертацията артикулира различните теоретични подходи към полето на историята на книгата като акцентира върху неговата интердисциплинарност и интернационалност. Проследени са основните развития във френската, английската, американската и немската традиции, акцентира се върху ролята на някои от водещите историци във всяка от тези традиции като специално място е отделено на френската изследователска школа и текстовете на „бащата” на тази предметна област – Анри-Жан Мартен. Раждането и развитието на историята на читателите и четенето след 80-те години на XX век е представено чрез друг корпус от теоретични източници и публикациите на историци като – да спомена поне някои от тях – доайена на историята на четенето във Франция Роже Шартие, американците Робърт Дарнтън и Дейвид Хол, немския изследовател Пол Сенгър, световно известния аржентинец Алберто Мангел и

т.н. В главата е отделено място и на българските развития и основните текстове и автори, работещи в тази нова за нашата хуманитарна наука област.

На базата на значителен първичен материал, **Втора глава** изгражда портрета на Тодор Боров: докторантката проследява неговата обществена дейност и публикационна активност в редица български вестници и списания. За да се уплътни и динамизира създадения портрет на учения, Вълкова проследява мнението за Боров на повече от четиридесет негови съвременници, колеги и приятели.

Трета глава анализира лекциите на Боров, посветени на историческото библиотекознание, за да реконструира историята на четенията на учения. Дисертантката аргументирано проследява най-важните автори и текстове, повлияли върху професионалното изграждане на Тодор Боров като се стреми да покаже, че четенето на учения Боров не е просто декодиране на текстове, но и синтез, критика и интерпретация. Вълкова подчертава имената на онези (най-вече) немски автори, които директно са повлияли върху изграждането на учения като вещ специалист по история на книгата, библиотекознанието и библиографията и очертава неговия живот в света на книгите.

Четвърта глава престава библиографските изследвания на Тодор Боров. Докторантката използва неговите лекции и кореспонденция, планове и учебни програми на различни курсове, от които извлича имената на значителен брой имплицитно и експлицитно споменати (немски, руски и съветски и български) автори, повлияли върху изграждането на учения като един от най-добрите български библиографи. Малкото споменати от Боров англоезични автори, са ползвани, според дипломантката през немски източници.

Литературните, философски и други научни четения на Боров са предмет на изследване в **Пета глава**. Като източници в тази глава са използвани научните трудове на Боров и част от неговата кореспонденция. Най-многочислени са българските автори, които ученият обича, чете и анализира. Руските автори са следващите по численост, а на трето място се нареждат немските автори. Боров е чел много френски автори в български, руски или дори немски превод. Следват редица автори с техните оригинални произведения на норвежки, сръбски, шведски, полски, италиански, исландски, испански, аржентински, китайски и унгарски.

Шеста глава е посветена на материалите, разкриващи четенията на Боров от периодичния печат. Те са групирани в няколко раздела, свързани с неговата професионална работа и интереси: 1. Материали, посветени на Народната библиотека; 2. На книгата като материално тяло и духовен агент; 3. На четенето в библиотеките; 4. На книгоиздаването и книжарската дейност; 5. На българската книга в чужбина; 6. На книгопечатането и хартията; 7. На културното развитие на България; 8. На кореспонденцията на български писатели; 9. На БЗК банка.

Работата завършва с кратко **заклучение**.

Дисертацията съдържа и приложение за библиотеката на Тодор Боров, съхранявана в две звена на Софийския университет – Катедра БИНКП и Центъра за Славяно-византийски изследвания „Проф. Иван Дуйчев”.

В работата си Вълкова цитира значителен корпус от над 200 източника на български език, 93 на английски и 20 на френски.

Искаше ми се текстът на Огняна Вълкова да борави повече с теоретичния инструментариум и лексиката, въведена в началото на дисертацията, артикулиращи акцентите в различни национални традиции в историята на книгите и четенето; с всекидневните практики в четенето на Тодор Боров - читателят-учен; с пространствата на неговото усамотяване с текстове; искаше ми се да създаде една по-плътна и колоритна картина на неговото интензивно общуване с автори и произведения, което не секва и в последните години от дългия му „живот с книги”, в които той – поради намаленото си зрение – е „пасивен читател” (Робер Ескарпи), слушащ – в това споделено четене - гласа на нарочно привлечения за целта четец. Искаше ми се и заключението към тази докторска теза наистина да е заключение и обобщение на направеното, да чертае посоки за бъдещи емпирични изследвания върху историята на модерното четене на българските учени. Очевидно това са неща, които трябва да очакваме от бъдещите изследвания на дисертантката.

Огняна Вълкова, разбира се, е постигнала задачите, които е начертала в началото на своето изследване. *Приносните моменти* в дисертацията й могат да бъдат обобщени в няколко направления: 1. В теоретичен план - за първи път в българската историография се предлага историческо изследване на учения като тип читател; 2. За първи път се предлага пълен портрет на читателя Тодор Боров; 3. Дисертацията за първи път осветлява връзката между четене и писане като акцентира върху трансформациите на четенето в писане и на читателя – в автор; 4. В работата на Вълкова за първи път се предлага пълен опис на запазените до днес книги от изключително богатата библиотека на Тодор Боров, съхранявани в Софийския университет.

Публикации: Огняна Вълкова има необходимия брой публикации, третиращи отделни аспекти на нейната дисертация.

В заключение: Предложеният дисертационен труд съдържа приносни моменти в полето на българската история на книгата и четенето. Той е базиран върху значителен по обем първичен архивен и документален материал и специализирани изследвания (български и чужди) и използван от дисертантката чрез привличане на методи и теоретични модели, съзвучни със съвременните изследвания на историята на четенето.

Въз основа на казаното, ще гласувам за присъждането на образователната и научна степен „доктор” на Огняна Вълкова Вълкова.

София, 10 май 2017 г.

Проф. д-р Красимира Даскалова,

Научен ръководител и член на научното жури